

K čís. V.

KAPITOLA III.

O právu odpůrcím.

§ 12.

Idea práva odpůrcího a přehled po zákonodárství.

I. Existence dluhu nezbavuje dlužníka schopnosti disponovati jměním. Ani při dluhu speciovém (srovn. k tomuto pojmu § 21 tohoto pojednání) nepozbude dlužník schopnosti disponovati dluhovaným předmětem (srovn. na př. §§ 430, 440, 1120 o. z.). Dispoice takové mohly by však odejmouti věřitelům fond potřebný k jejich uspokojení. Proto poskytuje právo věřitelům rozmanité prostředky, které dovedou upoutati jmění dlužníkovu k onomu uspokojení. Náleží sem získání práva zástavního k objektům jmění dlužníkovu (po případě osob jiných), vymožení prozatímního opatření podle §§ 378 sl. ex. ř., uvalení konkursu na jmění dlužníkovu (srovn. zejména § 3 konk. ř.), a jakousi měrou i zahájení řízení vyrovnacího (srovn. § 8 vyrov. řádu). Akty ty působí ex nunc, t. j. upoutání majetku dlužníkovu k uspokojení pohledávek nastane od té doby, kdy došlo k příslušnému aktu (výjimku obsahují §§ 12 konk. i vyr. řádu). Ale naše právo poskytuje věřitelům pomoc i proti právním úkonům (Rechtshandlungen), ohrožujícím neb znemožňujícím jejich uspokojení, které se staly dříve než byl upoután zvláštním aktem kus jmění hodící se k uspokojení. Ježto podle těchto předpisů získá věřitel úkojně prostředky jen tím, že odepre oněm úkonům cestou žaloby nebo námítky proti žalobě, nazýváme souhrn oněch předpisů právem odpůrcím (Anfechtungsrecht).

II. Občanský zákonník měl jedině ustanovení toho druhu v § 953 (srovn. i § 1286 o. z. a čl. 259 obch. zák.). Nedostatečnost tohoto právního stavu vedla po intesivních snahách o nápravu a hojných poradách k vydání zákona odpůrcího ze dne 16. března 1884 č. 36 ř. z., s nímž souvisí zákon z téhož dne č. 35. Zákon odpůrcí měl ustanovení práva odpůrcího v případě konkursu (§§ 1—27) a práva odpůrcího mimo konkurs (§§ 28—45), jakož i ustanovení společná (§§ 46—52). Císařské nařízení ze dne 10. prosince 1914 č. 337 ř. z. dalo ustanovení nová, obsahujíc předpisy práva odpůrcího jednak v řádu konkursním (§§ 27—43; od-

půřčí právo konkursní), jednak v řádu odpůřčím (odpůřčí právo mimokonkursní).

P o z n á m k a: Literatura k odpůřčímu zákonu z r. 1884 je velmi cenná a zachovala význam i zřetelem k ustanovením novým. Uvésti sluší zejména:

S t e i n b a c h: Commentar zu den Gesetzen vom 16. März 1894 (od 3. vydání počínajíc vydává *E h r e n z w e i g*); **M e n z e l:** Das Anfechtungsrecht der Gläubiger nach oest. Rechte 1886, **K r a s n o p o l s k i:** Das Anfechtungsrecht der Gläubiger nach oest. Rechte 1889; **R e i c h m a y e r:** Die Idee der Gläubigeranfechtung 1913.

§ 13.

Princip práva odpůřčího a nástín dalších výkladů.

Podle § 27 konk. ř. a podle § 1 odp. ř. mohou určité osoby odpíratí právním úkonům (Rechtshandlungen), které se dotýkají majetku dlužníkov a mohou docílití toho, že ony právní úkony budou proti nim prohlášeny bezúčinnými. Rozvedení této věty obsahují další předpisy řádů konkursního a odpůřčího a ustanovují:

1. o právních úkonech, kterým lze odporovati,
2. o osobách, kterým náleží vznéstí odpor (o aktivním subjektu práva odpůřčího — Anfechtungsgläubiger),
3. o osobách, proti kterým sluší vznéstí odpor (o passivním subjektu práva odpůřčího — Anfechtungsgegner),
4. o způsobu, jakým se stane vznesení odporu,
5. o důsledcích úspěšného odporu,
6. o zániku práva odpůřčího.

§ 14.

O právních úkonech, kterým lze odporovati.

Odpíratí lze právním úkonům, které se dotýkají majetku dlužníkov a (§ 27 konk. ř., § 1 odp. ř.).

A. V případě, že na jmění dlužníkov o byl uvalen konkurs

I. určitým právním úkonům kridatářovým učiněným a nim o f r a u d a n d i (Benachteiligungsabsicht) a to:

1. všem právním úkonům, které křidatář učinil v posledních deseti létech před uvalením konkursu, aby způsobil újmu věřiteli, když tento úmysl druhé straně byl znám. § 28 č. 1 konk. ř. O pojmech »právního úkonu« a »druhé strany« srovn. níže. Materiálie (pamětní spis na str. 34) konstatují, že se nikterak nevyhledává, aby úmysl křidatářův způsobiti věřitelům újmu byl korunován výsledkem (srovn. k tomu text č. 1 a 2 v § 28); tím méně se vyhledává, aby majetek křidatářův byl ztenčen úkonem, kterému se odporuje. *Conscientiam fraudis* musí dokázati odporující;

2. všem právním úkonům, kterými věřitelé křidatářovi doznávají újmy a které křidatář učinil v posledních dvou létech před uvalením konkursu, jestliže druhé straně *animus fraudandi* musil býti znám § 28 č. 2. Ani zde není nutno, aby vzešla věřitelům újma úkonem samým. Slovy »musil býti znám« míří se patrně na každou nedbalost podle §§ 1297, 1332. Srovn. k tomu § 3 odst. 2 konk. ř. *in fine*. Důkaz, že druhé straně *animus fraudandi* musil býti znám, náleží na odporujícího;

3. všem právním úkonům, kterými věřitelé křidatářovi doznávají újmy a které křidatář učinil v posledních dvou létech před prohlášením konkursu s druhým manželem (před manželstvím nebo za jeho trvání) nebo s jinými osobami blízkými nebo ve prospěch osob právě jmenovaných, ledaže druhé straně v době cnoho úkonu křidatářův *animus fraudandi* nebyl znám ani jí znám býti nemusil, § 28 č. 3. O pojmu osob blízkých srovn. níže. Důkaz, že křidatářův *animus fraudandi* druhé straně znám nebyl ani jí znám býti nemusil, náleží na odpůrce odporovatelova.

II. Určitým právním úkonům křidatářovým, které znamenají plýtvání majetkem (*Vermögensverschleuderung*) a to smlouvám trhovým, směnným a dodávacím uzavřeným křidatářem v posledním roce před prohlášením konkursu, jestliže druhá strana poznanla nebo musila poznati, že jde o plýtvání majetkem, jež působí věřitelům újmu, § 28 č. 4. *Animus fraudandi* se zde nevyhledává a tedy ani *conscientia fraudis*. Plýtváním sluší rozuměti takové nakládání majetkem, při kterém někdo lehkomylně nehledí k jeho pravé hodnotě (nenáležejí sem prodeje pod cenou pro pokročilou sezonu, nebezpečenství zkázy, prodeje z nouze, aby byly opatřeny potřebné platební prostředky). Z historie § 4 starého zák. odp., jenž se v podstatných kusech shoduje s § 28 č. 4, dovozují někteří, že mají tu býti postiženy jen smlouvy realizační

a ne tedy smlouvy, které jsou na straně kridatářově koupí. Na to vede i slovo »Verschleuderung«, jež se dobře nehodí na nevýhodné nákupy (pochybno). Pochybno je také, zdali tímto ustanovením jest uložena spolukontrahentu kridatářovu povinnost informovati se o majetkových poměrech tohoto. Důkaz o vědomosti po případě zaviněné nevědomosti spolukontrahentově náleží na odporujícího.

III. Určitým úkonům bezplatným a úkonům jim na roveň postaveným, které se staly v posledních dvou létech před uvalením konkursu, a to:

1. bezplatným dispozicím kridatářovým, pokud nejde o splnění zákonných povinností, o obvyklé dary příležitostní nebo dispozice přiměřené výše, které byly učiněny k všeužitečným účelům, ke splnění povinnosti mravní nebo požadavků slušnosti, § 29 č. 1;

2. získání věcí kridatářových podle vrchnostenského opatření, jestliže ekvivalent byl poskytnut z prostředků kridatářových. Byly-li ony věci získány osobami blízkými kridatáři, platí domněnka, že ekvivalent byl poskytnut ze jmění kridatářova, § 29 č. 2. Toto ustanovení podle svědectví materiálů (pam. spis str. 38) chce postihnouti bezplatné nabytí ze jmění kridatářova, které je zakryto formou exekuce soudní do majetku kridatářova (náleží sem vydražení, převzetí podle § 271 ex. ř.) nebo formou jinakého nabytí podle vrchnostenského opatření (na př. vyvlastnění). Oba případy uvedené v § 29 č. 2 se liší jen co do průvodního břemene;

3. zajištění a restituci věna, pokud kridatář k tomu nebyl povinován ani podle smlouvy sjednané při uzavření manželství nebo při zřízení věna, ani podle zákona v případě skončení manželského společenství; pak zajištění nebo výplatě obvěnění nebo platu vdovského, § 29 č. 3. Vypočtení je taxativní; uspokojení nebo zajištění jinakých nároků z manželského práva nelze odporovati podle t o h o t o ustanovení.

IV. Určitým úkonům, kterými dosáhl některý věřitel výhody (Begünstigung) a to pojištění nebo uspokojení, kterého věřitel dosáhl po nastalé insolvenční nebo po návrhu na uvalení konkursu nebo v posledních šedesáti dnech před tím

1. jestliže věřitel dosáhl t. zv. krytí inkongruentního, t. j. jestliže dosáhl pojištění nebo uspokojení, na které neměl nároku

(na př. pojištění pohledávky, na které neměl nároku) nebo ne způsobem, jakým pojištění nebo uspokojení se staly (na př. *datio in solutum*) nebo ne té doby, kdy se staly (na př. zaplacení nedospělé pohledávky), ledaže těmito právními úkony nedostalo se mu výhody před ostatními věřiteli, § 30 č. 1. Nedostatek výhody musí dokázati odpůrce odporovatelův;

2. jestliže věřitel dosáhl krytí kongruentního, avšak

a) jestliže pojištění nebo uspokojení se stalo ve prospěchu osob kridatářovi blízkých, ledaže těmito úmysl kridatářův poskytnouti jim výhodu před ostatními věřiteli nebyl znám ani jim znám býti nemusil, § 30 č. 2;

b) jestliže pojištění nebo uspokojení se stalo ve prospěchu osob jiných, než které jsou uvedeny pod lit. a) a těmito byl nebo musil býti znám úmysl kridatářův poskytnouti jim výhodu před ostatními věřiteli, § 30 č. 3.

Případy uvedené pod lit. a) i b) se liší zase jen co do břemene průvodního. V příčině poměru č. 1 a 2 sluší ještě poznamenati: Materiálie (pam. spis str. 39) podotýkají, že v případech uvedených pod č. 1 poskytnutí výhody dáno jest obsahem plnění dlužníkovy a že nic nezáleží na jeho úmyslu poskytnouti výhodu. Na str. 40 uvádějí se pak některé případy, ve kterých přes inkongruenci krytí nejde o poskytnutí výhody (na př. bylo-li dodáno zboží poněkud odchylné kvality, barevného odstínu, velikosti a pod.). Z toho sluší usuzovati, že slovo »výhoda« má jiný smysl pod č. 1 a jiný smysl pod č. 2 a 3. Pod č. 1 znamená výhoda patrně získání něčeho, co příjemci nenáleží (a případy, ve kterých nejde o získání výhody, jsou patrně případy, ve kterých krytí *prima facie* inkongruentní je vlastně krytím kongruentním) a jde tedy o výhodu ve smyslu absolutním. Pod č. 2 a 3 znamená výhoda získání něčeho, co příjemci sice náleží, ale co způsobí, že získá lepšího postavení, než jakého se dostane ostatním věřitelům a jde tedy o výhodu jen relativní. Podle toho sluší v případě tak zv. inkongruentního krytí připustiti protidůkaz, že nejde vlastně o krytí inkongruentní a jestliže důkaz ten se zdaří, není tím ještě nikterak rozhodnuto, že by případ nespadal pod č. 2 nebo 3.

(S tímto výkladem však nedobře se snášejí slova »před ostatními věřiteli« v § 30 č. 1.)

Podle § 30 nelze vznésti odpor, jestliže získání výhody stalo se více než rok před uvalením konkursu, § 30 odst. 2.

V. Určitým úkonům právním učiněným u vědomí insolvence kridatářovy a to níže uvedeným úkonům učiněným po nastalé insolvenční nebo po návrhu na uvalení konkursu:

1. právním úkonům, kterými osoby kridatáři blízké dosáhnou pojištění nebo uspokojení své pohledávky a všechna právní jednání věřitelům škodlivá, která kridatář učinil s takovými osobami, ledaže oněm blízkým osobám nebyla známa a známa býti nemusila insolvence, po případě návrh na uvalení konkursu, § 31 č. 1;

2. právním úkonům, kterými jiný věřitel konkursní dosáhne pojištění nebo uspokojení a všechna právní jednání věřitelům škodlivá, která kridatář učinil s jinými osobami, když druhé straně insolvence nebo návrh na uvalení konkursu byl nebo musil býti znám, § 31 č. 2.

Podotknouti jest, že vědomost kridatářova o insolvenční, po případě o tom, že byl podán návrh na uvalení konkursu se nevyhledává. Nevýhodnými právními jednáními sluší vyrozumívati patrně smlouvy kridatářem sjednané (arg. slova: vom Gemeindefschuldner mit diesen Personen eingegangen...).

Jestliže v době úkonu nebo právního jednání, kterému lze odporovati podle § 31 odst. 1, trvá řízení vyrovnací veřejně vyhlášené, pokud se týká jmění kridatářova, nemůže se druhá strana dovolati nevědomosti o insolvenční, § 31 odst. 2. Právním úkonům, které učinil kridatář nebo vyrovnací správce za trvání řízení vyrovnacího, pokud jsou dopuštěny vyrovnacím řádem, nelze odporovati podle § 31 odst. 1. Srovn. k tomu § 31 odst. 3. Odporovati nelze, když odporovatelné právní úkony byly učiněny více než šest měsíců před uvalením konkursu, § 31 odst. 4.

P o z n á m k a I.: Blízkými osobami podle §§ 28, 29, 31 jsou manžel a osoby, které s kridatářem nebo jeho manželem (manželkou) jsou zpřízněny nebo sešvakřeny v linii přímé nebo do čtvrtého stupně v linii pobočné, pak děti adoptivní a schovanci, jakož i osoby, které žijí s kridatářem v poměru mimomanželském. Mimomanželské příbuzenství postaveno je na roveň příbuzenství manželskému (mimomanželské švakrovství patrně nikoli), § 32 konk. ř.

P o z n á m k a II.: Majíce na zřeteli obsah §§ 28—31 seznáváme, že v některých případech se prohlašují za úkony, kterým lze odporovati, smlouvy, které učinil kridatář (§ 28 č. 4 a patrně také § 31 č. 1 a 2, pokud se tam mluví o právních jedná-

ních věřitelům škodlivých srovn. výše); v jiných případech právní úkony kridatářovy vůbec (výslovně §§ 20 č. 1, 2, 3, 29 č. 1, 3, implicate § 30 č. 2 a 3 arg. slovo *vorgenommen* nikoliv *erfolgt* a patrně také § 30 č. 1 arg. slova *begünstigt worden ist*), v jiných konečně právní úkony jiné osoby, § 31 č. 1, 2. Pojem právního úkonu je tedy velmi široký. Náleží pak pod tento pojem vedle smluv sjednaných kridatářem a jeho jednostranných právních jednání (repudiace pozůstalosti, prohlášení, že nechce legátu nebo sublegátu mu zanechaného, vzdání se jiného práva), také pouhá opomenutí kridatářova, pokud jimi práv pozbývá nebo jimi někdo jiný proti němu práva získává, zachovává nebo zajišťuje, srovn. § 36, jenž zvláště jmenuje opomenutou přihlášku k pozůstalosti (málo praktické hledíc k § 4 konk. ř.). Není také závady, abychom prohlásili za právní úkony, kterým lze odporovati, také úkony, kterými stav kridatářových aktiv se ohrožuje (kridatář na př. si vymohl poznámku pořadu). Pokud se týká opomenutí, sluší mít na zřeteli, že v některých předpisech jen právní úkony kridatářovy určitého způsobu se prohlašují za takové, kterým lze odporovati (tak na př. § 30 č. 1—3 právní úkony, které vedou k pojištění nebo uspokojení věřitelovu). Hledíc k tomu bude podle těchto předpisů možno odporovati jen opomenutím stejného druhu. Pokud se vyhledává v tom či onom předpisu úkon kridatářův subjektivně zabarvený (úmysl způsobiti věřitelům újmu, úmysl poskytnouti některému věřiteli výhodu) nestačí každé opomenutí, nýbrž jen takové, které se stalo v potřebném úmyslu. Je samozřejmo, že opominutí činu právem reprobovaného (srovn. na př. § 1 zák. ze dne 25. května 1883 č. 78 ř. z.) není nikdy úkonem, kterým lze odporovati. Právní úkon musí se dotýkati jmění kridatářova, srovn. k tomu *Menzel* str. 59, pak *Nowack* N. Ř. č. 4660.

Podle toho, co bylo pověděno o pojmu právního úkonu, je patrné, že také pojem »druhé strany« v §§ 28 a 31 je velmi široký. Někdy to bude kridatářův spolukontrahent, jindy osoba, které vzejde z úkonu kridatářova prospěch, jindy osoba, která bude zbavena povinností a t. pod.

V případnostech, ve kterých se prohlašuje odporovatelným právní úkon jiné osoby než kridatáře a nečiní se zmínka o kridatáři (§§ 29 č. 2, 31 č. 1, 2), není součinnost kridatářova ať pozitivní ať negativní, podmínkou odporovatelnosti.

Jak k případnostem, ve kterých je podmínkou odporovatel-

nosti součinnost kridatářova (positivní nebo negativní), tak k oněm, ve kterých se součinnost taková nevyhledává, vztahuje se § 35, podle něhož odpor není vyloučen tím, že pro úkon, kterému lze odporovati, byl získán titul exekuční nebo že úkon ten byl způsoben exekucí.

P o z n á m k a III.: U s t a n o v e n í z v l á š t n í:

1. Kridatářovým platům směnečným nelze odporovati podle § 30 č. 2, 3 a 31 odst.1, jestliže podle ustanovení práva směnečného příjemce byl povinen placení přijmouti pod ztrátou směnečného nároku proti jiným dlužníkům, § 33 odst. 1. Ustanovení to platí i o platech šekovních, § 33 odst. 3.

2. Plněním z prodejů věcí movitých v drobném, jež se stala při provozování živnosti kridatářovy, lze odporovati jen podle § 28 č. 1—3. K tomu § 34.

B. V případě, že nejde o dlužníka, který upadl v konkurs.

§§ 2—7 odp. řádu reprodukují doslova §§ 28, 29, 32, 34, 35, 36 konk. ř. s tou odchylkou, že na místě kridatářově je jmenován dlužník a že lhůty uvedené v §§ 2 a 3 se počítají nazpět nikoliv od prohlášení konkursu, nýbrž od té doby, kdy byl zdvižen odpor. Ostatně má § 9 ustanovení o prodloužení lhůty, do které lze vznést odpor. Srovn. o tom v § sl. pod lit. A, pozn. 1 in fine.

§ 15.

O aktivním subjektu odpůrčího práva.

A. Mimo konkurs.

Podle § 8 odp. ř. oprávněn je zdvihnouti odpor každý věřitel, jehož pohledávka je vykonatelná, jestliže exekuce do majetku nevedla k úplnému uspokojení věřitelovu nebo sluší-li za to míti, že by k takovému uspokojení nevedla.

K tomu sluší poznamenati:

1. Subjektem práva odpůrčího je věřitel. Mezi věřitele náležejí také t. zv. věřitelé reální, zejména zástavní, arg. § 37, odst. 5 konk. ř. Celý obsah i tendence řádu odpůrčího (i příslušných ustanovení řádu konkursního) vedou pak na to, že právo odpůrčí jest akcesoriem pohledávky peněžité, při čemž arci nerozhoduje, zdali pohledávka byla takovou od počátku, či teprve později takovou se stala změnou původního závazku. Jak upozorňuje vý-

slovně § 8, je nerozhodno, zdali pohledávka věřitelova vznikla dříve či později než došlo na úkon, kterému lze odporovati.

2. Pohledávka musí býti vykonatelná. Vykonatelnost pohledávky není podmínkou výkonu odpůrčího práva, když se právo to vykonává námitkou nebo když se vykonává v řízení o rozvržení ceny tržové docílené v řízení exekučním, § 10. Srovn. ostatně níže poznámku.

3. Podmínkou výkonu odpůrčího práva jest insuficience jmění dlužníkovy k úplnému uspokojení věřitelovu. Insuficience je tu:

a) když exekuce do majetku dlužníkovy neměla výsledku. Jistě není potřebí, aby věřitel se pokusil napřed dosáhnouti uspokojení z veškerých objektů jmění dlužníkovy, ale s druhé strany nebude dostatečným jakékoli ojedinělé zakročení (bezvýsledná exekuce na svrchky zpravidla stačí);

b) lze-li míti za to, že by exekuce do majetku dlužníkovy neměla výsledku. Zdali je tomu tak čili nic, posoudí soudce podle toho, co mu bude předneseno, volně. Sb. IV 1859.

P o z n á m k a 1: Ježto odklad, kterého vyhledává získání exekučního titulu a zjištění fakta, že exekuce do majetku dlužníkovy nedovedla nebo patrně nedovede k úplnému uspokojení věřitelovu, mohl by způsobiti zánik odpůrčího práva uplynutím lhůt stanovených v §§ 2 sl. odp. ř., ustanovil § 9, že věřitel, nejsou-li ještě dány podmínky § 8, může svoje právo zachovati tím, že passivnímu subjektu práva odpůrčího (srovn. § 16 tohoto pojednání a § 11, odst. 3 odp. ř.) ohlásí podáním, ověřeným soudně nebo notářsky, svůj úmysl vykonati odpůrčí právo. Tím docílí, že lhůty vzpomenuté budou se počítati nazpět nikoliv od zdvižení odporu, nýbrž od doručení onoho podání, pokud lze míti za to, že by exekuce do majetku dlužníkovy již v době tohoto doručení nebyla vedla k úplnému uspokojení věřitelovu a pokud odpor byl zdvižen do dvou let od této doby.

P o z n á m k a 2: V ideové souvislosti s ustanoveními právě citovanými jsou § 1409 o. z. a §§ 187 a 188 III. novely, o nichž sr. níže § 32 II 3.

B. V k o n k u r s u.

Aktivního subjektu odpůrčího práva v konkursu řád konkursní nejmenuje a podotýká jen v § 37 odst. 1, že právo odpůrčí vykonává správce konkursní podstaty, srovn. ostatně § 115 odst. 3 konk. ř. Je však patrné, že právo odpůrčí i tu jest akcessoriem

pohledávek peněžitých. Průkaz o existenci pohledávek a o insuficienci majetku dlužníkovy hledíc k povaze věci se nevyhledává (uvalení konkursu předpokládá mnohost neuspokojených pohledávek a objeví-li se nedostatek mnohosti, bude konkurs zdvižen, § 166 konk. ř.; insufficiencie pak jmění je symptomatickým průvodcem konkursu). Za trvání konkursu náleží jediné na správce konkursní podstaty přiváděti k platnosti nároky odpůrcí, které byli zdvihli věřitelé konkursní a nastupovati exekuci z titulů, které byli vymohli konkursní věřitelé pro své nároky. Z toho, co z těchto nároků vejde do konkursní massy, sluší nahraditi tomu či onomu věřiteli napřed útraty procesní, § 37 odst. 2 (další dva odstavce § 37 se týkají práva procesního). Ustanovení prvých čtyř odstavců § 37 se netýkají nároků odpůrcích, které podle řádu odpůrcího náležejí věřitelům reálním (Absonderungsgläubiger) k obhájení práva na přednostní uspokojení z určité věci a k popření nároku jiného věřitele reálného na tutéž věc, § 37 odst. 5.

§ 16.

O passivním subjektu práva odpůrcího.

(Anfechtungsgegner).

Vlastního passivního subjektu odpůrcího nároku nejmenuje ani řád konkursní (v § 38), ani řád odpůrcí (v § 11). Ale není pochybností, že jsou to osoby, které zákon odpůrcí z r. 1884 v §§ 15 č. 1 a 31 č. 1 poněkud nepřesně postihoval slovy, že nárok míří na toho, kdo v příčině právního úkonu, kterému lze odporovati, je spolukontrahentem dlužníkovým (kridatářovým) nebo takovým úkonem dosáhl zajištění, uspokojení nebo výhody. Passivním subjektem práva odpůrcího je tedy především osoba, která odporovatelným úkonem kridatářovým (dlužníkovým) nebo takovým úkonem vlastním, získala práv k objektům majetku dlužníkovy nebo získala jiného prospěchu nebo byla zbavena povinností a t. pod. Ale mohou se také vyskytnouti případy, kdy passivním subjektem odpůrcího práva bude dlužník (kridatář) sám. (Srovn. případ citovaný v § 14 in fine pozn. II., kdy dlužník si vymohl poznámku pořadu a nikdo dosud není zapsán v poznamenaném pořadu.) Podle citovaných §§ 38 konk. ř. a 11 odp. ř. jsou passivními subjekty práva odpůrcího také:

1. dědic osoby, proti které vzešlo právo odpůrcí,

2. jiná osoba, která translativním (R e c h t s n a c h f o l g e r) nebo konstitutivním (R e c h t s n e h m e r) způsobem nabyta od osoby, proti které odpůrčí právo vzniklo,

a) když jí v době nabytí byly nebo musily být známy okolnosti, které zakládají právo odpůrčí proti auktoru, nebo

b) když její nabytí se stalo bezplatnou dispozicí auktorovou, ale patrně jde jen o takové bezplatné dispoice, jaké mají na zřeteli §§ 29 konk. ř. a 3 odp. ř., nebo

c) když jest osobou dlužníku (kridatáři) blízkou (srovn. §§ 32 konk. ř., 4 odp. ř.), leda že jí v době nabytí nebyly známy a známy býti nemusily okolnosti zakládající právo odpůrčí proti auktoru.

Z textu citovaných ustanovení (slova gegen Rechtsnachfolger oder Rechtsnehmer) lze usouditi, že se vztahují jen k takovým případnostem, ve kterých k objektům jmění passivního subjektu práva odpůrčího byla získána práva, nikoli však k případům jiným. (Příklad I.: Kridatář postoupil pohledávku osobě B a ta: a) ji postoupí dále osobě C, b) zřídí k ní právo zástavní osobě C, c) tertius (C) k pohledávce získá vnučené právo zástavní. Lze vznést odpor proti osobě C, poněvadž je v případech pod lit. a) Rechtsnachfolger, pod lit. b) i c) Rechtsnehmer. Příklad II.: Kridatář postoupil pohledávku osobě B, ta jí dlužníku (osobě C) promine. Proti C nelze vznést odpor, poněvadž není ani Rechtsnachfolger ani Rechtsnehmer). O účelnosti tohoto omezení lze pochybovati. Že by právo odpůrčí pozůstávalo proti osobám jmenovaným pod č. 2 jen tenkrát, když z majetku (kridatářova) vystoupil nějaký objekt, ve který lze sukcedovati, jak soudil M e n z e l na u. m. str. 209, hledě k odp. zákonu z r. 1884, není řečeno nikde. (M e n z e l vylučuje nejen případ ten, když kridatář promine dluh svému dlužníku, a ten proto promine dluh dlužníku svému, nýbrž i případ, když kridatář promine dluh svému dlužníku a ten proto daruje něco manželce kridatářově.)

§ 17.

O ochraně práva odpůrčího.

K ochraně práva odpůrčího slouží:

1. žaloba odpůrčí § 43 odst. 1 konk. ř. a § 8 odst. 2 odp. ř. O legitimaci k žalobě odpůrčí v konkursu srovn. § 37 konk. ř. Žalobce může žádati za poznamenání žaloby v knihách veřejných a to v oněch vkladbách, ve kterých provedení rozsudku vynese-

ného o žalobě odpůrcí bude vyhledávati zápisů § 43 odst. 3 konk. ř. a § 20 odst. 1 odp. ř. Nevyhledává se nyní, aby tu byly podmínky prozatímního opatření (srovn. k tomu odp. zák. z r. 1884 v § 46 a čl. XIII uv. zák. k ex. ř.). O následcích poznámky ustanovily § 43 odst. 4 konk. ř. a § 20 odst. 2 odp. ř. Srovn. o tom v právu knihovním § 16 in fine. K výkonu práva odpůrcího cestou žaloby dojde také po odporu vzneseném v řízení o rozvrh nejvyššího podání docíleného řízením dražebním (srovn. k tomu § 231 ex. ř.), o němž zmínil se § 10 odp. ř. a nepřímo i § 37 odst. 5 konk. ř., jenže tu, jak vychází na jevo z citovaných paragrafů, platí některá ustanovení zvláštní;

2. námitka práva odpůrcího, § 43 odst. 1 ř. konk. a § 8 odst. 2 odp. ř. Při výkonu práva odpůrcího námitkou mimo konkurs platí důležité ustanovení § 10, 1. věty odp. ř. K výkonu odpůrcího práva námitkou dojde v četných případech. Zvláště významný je případ § 37 ex. ř.

§ 18.

O obsahu práva odpůrcího.

A. (R o z h l e d.)

Podle § 27 konk. ř. a § 1 odp. ř. může se ten, komu přísluší právo odpůrcí, domáhati výroku soudního, že právní úkon, kterému se odporuje, je proti němu bezúčinný. Dosah §§ 1 a 28 odp. zák. z r. 1884, jež se v podstatě shodují s citovanými předpisy, byl v nauce sporný.

Podle některých je právo odpůrcí nárokem o b l i g a č n í m, aby objekty, které vyšly odporovatelným úkonem z majetku dlužníkovy (kridatářova), byly propůjčeny k uspokojení onoho, komu přísluší právo odpůrcí — učení o obligační povaze práva odpůrcího — M e n z e l, K r a s n o p o l s k i. (Konstrukce tato poskytovala slabou ochranu zejména v případě konkursu, který byl uvalen na jmění passivního subjektu práva odpůrcího.) Podle jiných následky právního úkonu, kterému se odporovalo s úspěchem, nepozůstávají proti aktivnímu subjektu práva odpůrcího (věřiteli, věřitelstvu), ale pozůstávají proti osobám jiným. Zcizil-li na př. dlužník nějaký objekt ze svého jmění, bude po odporu úspěšně provedeném, proti věřiteli, který odporoval s úspěchem, dlužník vlastníkem tohoto objektu, kdežto proti ostatním bude vlastníkem objektu ten, komu byl zcizen — učení o věcném pů-

sobení výroku vyneseno o žalobě nebo námitce odpůrcí — *Steinbach*. (Konstrukce tato, jež tvrdí, že je něco zároveň *A in on A*, působí obtíže s hlediska správného myšlení.)

Aby se vyhnul obtížím a nevýhodám, které se podávají z oboujího formulování, pokusil se *Reichmayer* o formulování nové. Podle něho znamená pojem relativní bezúčinnosti naznačený v §§ 1 a 28 odp. zák. (nyní § 27 konk. ř. a 1 odp. ř.), že normální následky právního úkonu, o který jde, budou omezeny. Určité, v §§ 28 sl. konk. ř. a 2 a sl. odp. ř. vyjmenované úkony, budou mít následky, jaké mívají i jindy, ale tak, že po úspěšně provedeném odporu kusy majetku dlužníkovy (kridatářova) postižené oněmi úkony poslouží k uspokojení aktivního subjektu práva odpůrcího tak, jakoby se ony úkony nebyly staly (na př.: dlužník zcizil nemovitost, věřitel provede odpor s úspěchem proti nabyvateli. Zcizená nemovitost poslouží věřiteli k uspokojení jeho pohledávky — může do ní vésti exekuci — ačkoli věc není již v majetku dlužníkově a ačkoli zásadně lze pro uspokojení pohledávky vésti exekuci do jmění dlužníkovy. Srovn. § 9 ex. ř.).

Redaktoři nového práva odpůrcího pochybili, že neuvážili s dostatek výsledků, ke kterým dospěla nauka. Bylo dojista jejich úkolem, aby důsledně se přidrželi myšlének, které lze pokládati nejvhodnějšími (a tu nelze popíratí, že stanovisko *Reichmayerovo* s hlediska teleologického zasluhuje přednost). Redaktoři však držíce se celkem textu odp. zák. z r. 1884 a přičiňující změny jen stilistické, vybudovali dílo, které není důsledné a jednotné, ani naveskrz účelné.

B. (Jednotlivé předpisy.)

Základní ustanovení mají

a) § 13 odst. 1 odp. ř., podle něhož, co odporovatelným úkonem ze jmění dlužníkovy vyšlo, bylo zcizeno nebo čeho se zřekl, může věřitel pohledávatí pro sebe, pokud toho vyhledává jeho uspokojení; není-li to možno, sluší poskytnoutí náhradu, srovn. § 12; a

b) § 39 odst. 1 konk. ř., podle něhož, co odporovatelným úkonem ze jmění kridatářova vyšlo, bylo zcizeno nebo čeho se zřekl, musí býti plněno do podstaty konkursní a není-li to možno, musí býti poskytnuta náhrada.

(Tato ustanovení svědčila by nejspíše konstrukci o obligační povaze nároku odpůrcího, ale dají se celkem srovnatí s konstrukcí

R e i c h m a y r o v o u, zejména uvážíme-li k lit. b, co pravi na str. 50.)

Podle druhých odstavců §§ 13 odp. a 39 konk. ř. sluší dědice toho, proti komu právo odpůrčí vzniklo (srovn. §§ 11 odp. a 38 konk. ř.) pokládati za držitele poctivého, ledaže mu byly nebo musily býti známy skutečnosti, které zakládají právo odpůrčí proti zůstaviteli. Ostatní žalované sluší pokládati za držitele nepoctivé. Citovaná slova, jak ukazuje § 17 odp. zák. z r. 1884 zcela jasně, míří na ustanovení o žalobě vlastnické (§§ 329 sl. o. z.), jejichž smyslem sluší se řídit při stanovení iudikátní povinnosti výše zmíněné.

Bezelstného příjemce bezplatného poskytnutí stihá povinnost jen potud, pokud jest jím obohacen, ledaže by jeho nabytí bylo možno odporovati i jako úplatnému, § 13 odst. 3 odp. a § 39 odst. 3 konk. ř. (Zde vadí konstrukci R e i c h m a y r o v ě slovo »er-statten«.)

Jestliže na věcech, které věřiteli (věřitelstvu) poslouží k uspokojení (zurückzuerstatten sind!) získaly třetí osoby práva neodporovatelná, odpovídá za to ten, za jehož držení došlo k zatížení, jestliže lze odporovati jeho nabytí §§ 14 odp. a 40 konk. ř. vždy v první větě. K ustanovení §§ 13 odst. 3 odp. a 39 odst. 3 konk. ř. sluší hleděti i v těchto případnostech. Žalovaný může požadovati vrácení svého ekvivalentu z massy konkursní, lze-li jej tam dosud rozeznati nebo pokud massa konkursní je jím obohacena. Další pohledávání tohoto ekvivalentního plnění a pohledávka oživující úspěšně provedeným odporem mohou býti přivedeny k platnosti jen jako pohledávky konkursní, § 41 konk. ř. Podobně ustanovil § 15 odp. ř., že žalovaný v příčině vrácení vzájemného plnění nebo v příčině pohledávání oživujícího odporem úspěšně provedeným, může se držeti jen dlužníka. (Toto rozbití odporovatelného úkonu odporem je nejvážnějším argumentem proti R e i c h m a y r o v i. Srovn. však co o tom pravi na str. 51.)

Proti nároku odporovatelovu nelze namítati compensando pohledávku, kterou má odpůrce jeho proti dlužníku (kridatáři), § 16 odp. a § 42 konk. ř.

Pro případy odporu mimo konkurs jest ustanoveno, že skutečnost, že témuž úkonu odporuje více věřitelů, nemůže nikdy způsobiti, že by povinnosti stíhající odpůrce byly vyšší než jak jsou uvedeny v §§ 13, 14, srovn. § 18 odp. ř.

§ 19.

O zániku práva odpůrčího.

Právo odpůrčí zaniká:

1. jsouc právem akcesorickým, zánikem pohledávky, jejíž akcesoriem jest. Věta tato má arci význam jen v případech, ve kterých právo odpůrčí pozůstává mimo konkurs. V této souvislosti sluší se zmíniti o § 17 odp. ř., podle něhož dopuštěno jest passivnímu subjektu práva odpůrčího, jestliže odpůrčí právo bylo již přivedeno k platnosti (arg. slovo: Anfechtungsgegner), aby, uspokojí pohledávku věřitelovu proti dlužníkovi, zprostil se nároku odpůrčího;

2. uplynutím lhůt stanovených v zákoně, a to

a) v případech mimokonkursních uplynutím lhůt §§ 2 sl., po případě když bylo užito prostředku zmíněného v § 9, uplynutím dvouleté lhůty tamtéž uvedené,

b) v případech konkursních, uplyne-li rok od prohlášení konkursu, srovn. § 43, odst. 2 konk. ř.

KAPITOLA IV.

O povinnosti obligační.

§ 20.

Povšechný nástin.

Ze skutečnosti, se kterou spojuje právo objektivně vznik obligačního poměru, vzejde dlužníku povinnost věřiteli poskytnouti nějaké plnění. Pokud se týká obsahu a modalit tohoto plnění mohou se vyskytnouti případy nejrůznější a zejména je institucí smluv dán stranám prostředek, kterým obsah ten a modality ty mohou určit. Ale vyskytují se také předpisy právní, které ustanovují o těchto bodech. Předpisy ty jsou dány především pro případy, ve kterých závazky vznikají ze skutkových základů mimosmluvních a pokud se vztahují k poměrům smluvním, mají na větším díle povahu právních předpisů suplujících, daných pro případ, že obsah a modality závazku obligačního dohodou stran nebyly dostatečně určeny. Ale vyskytují se i po této stránce předpisy kogentní.